

א שפאציר איבער די יודישע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס.

IX

די גערטנער פערמע.

(פוף)

אין ענהוב לומ' 1928 איז צושויען דער הייער קהלה מ׳׳ן צענטראל-קא-מוניסט פון, השומר הצעיר" נעמט-טען נעאחרען? א שפאציר, או דו קהלה גיט איבער אויסטום דעם השומר הצעיר און מאכט די גערטנער-פערמע.

דער השומר הצעיר האט גאלד אין ערשטען יאהר אהערגעשוקט 30 ש'ן. לער, העלבע האבען אונטער דער זע-יונג ווי פער פארהער' ה' ראוי-גערג ון נענומען צוריקצושטעלען די חרוב געארבעט אינסטיטוציע.

די אויבילדטע און געלערנטע פערמא-בלע-פונט פאן דינען דער פאקט, או בלויז דאס פעררובטען די געפירעטע פונט די אפרייכונגען, האט דאס ערשטע יאהר נעקעסט די סומע פון 27 סויענדער ולאטעס אין דאס איז מאקט געווען די פנה פארהאטען די נעווענער - פערמע האט דאס ערשטע יאהר נישט געקאנט נישט מירט וזן, דער און געלונגען מיט פאנעטערניגע כחות צוריקצו-שטעלען אונטער פארהונט.

העלבע געטונען זיך אין שפנות און העלבע הערען אויך גענוצט צו פרא-דוקטיווערען ירקות, אויך הערט גע-פלעטטט זען דער העלויז זאל צוקויפען אין די געהאנטעטע פענ א פאר פאר-געס פערל, כדו צו פעררובטען און אויך געקענען די בחורים מיט פערל-הירטשאפט.

עס זענען אויך פערלעכט געאחרען נאך אונטערטען, אויז או די זעהל פון די פאנסטער' צעטרעפען ביים היינטנען פאג בו 250 שמוק.

א גרויס טרם פערנעכט און די פערמע די מולך הירטשאפט, הארומ די מולך הירטשאפט דארף זענען אלס זעלבעס אויפהאלטונג, צו דעם צעקט אין געווענען געאחרען און דער אלע בע דער ברזק א קיאקס, האו עס הערט פערקויפט געווען, ירקות און אין דער צוקונפט העס און פערקויפט הערען מולך.

מען האט צוגעקויפט 4 קות, העל-כע גיבען מילך פאר די טולער און א נעמוסע זעהל הערט פערקויפט.

טאך לאנגע און שארפע מיה זען ענדלעך רעזולטירט געאחרען א הילוא פון 5 סויענדער זלאטעס פון יק"א גע-פארנט דורך די היינע באנק כפול-רויעליצע כרי צו פעררובטען די מולך הירטשאפט, האט העס געבען די מענליכעט צו שפאלען פאר דער יונשער בעפעלקערונג איבערהויפט פאר זייג מופערס פרושע און געווענע מולך.

דער מאנגעל און האסער, האט האט בעשערט דאס געזעענע פון ירקות און איצט אויך בעפונגעט געאחרען א ענדק דעם, האט די לעצטע פענ איז ענדליך צוגעצויגען געאחרען עלעקטרו-שע שטרעם דורך די שאפאמישע עלעק גארטענע דורך די בעמחהונג פון אונטע-גארטענען.

אונ דערך פען גען דער געלעגענ-העט בעמערקען, אז די קהלה האט אויך זיך גענומען צו צעהאלטען און פער פון 2 יאהר פאר ליכט און עלעק פרושע קרעפט.

זי עס אונטערטען מיר דער די-רעקטאר דיר ליבשאנ, או די ארבעט טוה אונטערטעלט געאחרען, אז ת-יאהר העס נישט בלעבען קען און פ"ה שמוקעל פערל, האט זאל נישט בעארהעט הערען.

דער שולער עלעמענט בעשעפעט פון שמויערער יונגען אונטען אלע העבען באמורקט, אדרך 255 פחות א 7 קלאסען נימאנאלע פילרונג, פאר דעם קימפן אויך נישט פאר די פערפליכטע אונטערטען על-לאדירט, אויפער פאר לעקציעס, העל-כע קומען פאר לויט דעם געפעטען

אדען די פארשטענדער פון די אינסטי-טוציעס, מיט קיימונגען און די הענד נאש'ן געלר.

הען אויך האב זי פאנגעפירטע מה רעש, האט אפלט אחר זיך אויז, ל"השס, אחר קאנט דעך שטרען נאך א פאג האבען זי שלע פמה אחר גע-ענטפערט, פו פאן זאל זי גלויבען אז פאנטען הארפען אויך דעם געלר, או יערע פונט פערמט א פאליע.

די העלבע האבען ארבעטען נישט בעצויגען צו קימפן נאש'ן געלר זענען גאלד מאנגע אינדערפריה געקומען צו לויפען און געלרען, גוט אהער דאס געלר, הארומ די הצטרכות' זי-נען גרויס, מיר זענען אריס, דאס געלר העס אונטען צווישן קימפן.

זי האבען זיך קוים דערהערט בני סאנטא אנדערפריה.

זיין שמאלען הארץ וועמ היינט אויך נישט געריהרפ ווערען.

אז דער "הנשהער" הווי - אינגע-טויטער פנינים זענען ירושע זאקא-טערען און אברגי צו דערצעה-לען, הארומ דער רובמער פון סאנד האט איהם שוין אפול געהעטען זיך בעשעפעלען א בעמיל און גערופט.

ער טראכט אויס כל מיני פנינגע-נען פאר די זאקאטערען און בעקומט אריס עקסעסיוועס, ער גענוצט זיך מיט 55 מיני פפולות, און דאס זען נע צו דערגרעפען, די זאקאטערען

פון דער סאנסאוויווער האנדיטערס - קאמער.

(פון אונזער פאנסאוויווער קארעספאנדענט.)

זונט אנהר 6 חרעמו'דיגער פעטונג-קעס זינט די האנדיטערס - קאמער האט זיך געפאנט, האט זי פאנגעאלהמען 2 פלענאר-זיונגען, און אלע קאמפי-יעס האבען זיך קאנסעסיווערט.

די דעקלעט פאנסאוויווער פאנסאוויווער די פינאנץ און שטערען קאמיווע-כע און אפגעמולך די היכונגעטע קאמיווע, זי האט שוין פאנגעאלהמען 3 זיונגען און אויך דער לעצטער זי-זונג פון 30-פען פארווען חודש, אוי פאנגעקומען די קאנסעסיווערונג, עס איז געהאלט געהארען א פרויעס אין 2 הינע פרויעסען, דערונטער אפן די דער הינע פרויערעס פון בערגי-גער שפארט ראט ח' רובגיליט.

אויך דער זעלבער וועגען און גע-טראכט געהארען די פראנצע העגען פארישטעלען א קאנדיראטען לוסטע פון מוסנלירער אין די שאצונגעס-קאמיוועס גען די שפער-טעמען, הייל זי בע-האוסט האט אוצט גאר די האנדיטערס-קאמער דאס רעכט פארגעשטעלען קע-דיראטען און די שאצונגעס - קאמיוועס מיט העלבע די שפער-אספען מווען זיך רעכנען, און אויז הי היינטגעס יאהר טרעמען ארויס לויט א גורל א העלפט פיאנלירער פון די שאצונגע-ס-קאמיוועס פאר אומזא-שפער האט די קאמיווע שוין אויסגעטרייבט א קאנדיראטען לוסטע פון מינלירער פאר אלע שאצונגעס-קאמיוועס און דער

ראשי-השנה אין

השריטה הערליכע פאג, דער עולם לאזט זיך אין די שוהלען זומערריג פאנגעהן, די זון הארפט אהרע שפרא-לען און דער יום הרון געקומט א פילדען אויסוועהן.

די שוהלען און די בנינים זענען איבערפולט פון יורק, איבערהויפט האט געהאט גרויס, "שאפאוויווער"

די שפארטליכע שוהל

העלבע איז געפאן אונטערוולט פון הונ-דערטער געזענען, האט זענען געק-מען אוקומען די קונסטלערשאפט גע-טלעכצער העלבע אלע האבען גע-האנדיטערט.

דער עולם האט זיך געשטופט און געשמויעט און ארויסגערופען א כעאס, צו האט מען נישט געלארשט זענען דערפאר אז עס זאל זען מעהר פאר-רגונג?

א זעהר שלעכטען אפערורוק האט געמאכט דער אינזערענט האט און שרייטעקומען צוושען דעם נבאי אלט-מאן מיט דעם ח' פירערטויער צו העלבען מען האט גענוצט פאליציי.

אויך דארף פארטראמפלע הערען די האנדלונג פון אונטערווארטלעכע הכרה, העלבע האבען צושלאגען דעם שמש הירשל שלומען, דאכט זיך אז דעברול אין א פארשפיע העט אונטע-לעטעס.

הינט זיך פאנד ארויס, אז דער מאנטראט פאמער, העלבער האט די דענוגע נאקעזען אויסגעשריבען העס נעמענט אז אלע היפען האט ער האט אין זענען און אנשטאט אויסצוארעבען למשל 1.50 זל, האט ער געשוויבען איניס ריברוק suma złotych 150 האט עס העמט 150 זלאטעס, אויז ארויס העבען פאנטען בעקומען נאקא-זען אויף 300, 400 און זאנד 700 זלאטעס, האט עס האט ארויסגעטרעפן א שרעקליכע פאנטען צווישן דער בע-פאלקערונג פאנגענדיג אז דאס איז עפויס א גע'טעקענע און דער פארם פון א שפער פון עלולכע הונדערט זלאטעס א קאמארעל.

האט פאנט דער בעאמטער גע-מאכט א פונטעלע צווישען די זלאטעס און די גרעשטע, האט מען זיך גי-כער פרייגעמורט, פאר או מ'שרעפט אינערהיין קעפי' ער סופע אין זלאטעס און גלעכען ציפער איז נישט קיין האונדערט אז פאן דעררעקט זיך.

צו אונטען רעדעדיגע זענען געק-מען פועל מענטשען פערנען האט דאס און און ערשט הען מען האט זי פער-זיכערט פועל זאל אז דאס זענען נישט קיין זלאטעס נאר גרעשטעס, האבען זי זיך קוים בערוהינט.

און דאס אלע צוילעך א פונטעלע האט האט זיך דעם מאגיסטראט-גע-אמטען נישט געלויבט צו מאכען.

זוויות

קעלצער הויערהאנדלסמאח, דער הענדלער-ראט פון די קלע-הענדלער ה' נומעטשען האט ארי-געטרעטען א מעפארטאל מיט א פאר-שלאג, אז צוליב דעם האט די רע-קורטען לאנגע פאמט א זאנגע צעם נישט הערענדיג ארוועקגעקוקט, און דערשיל הערט פון די שפער צעה-לער געמאכט לינפאמאיעס — זאל די האנדלערס-קאמער זיך בעמיהען געם פונטפעריווס זי עס זאל געשאפען הערען ב' דער קעלצער שפער-קא-מער נאך א אפעלאיע-קאמיווע, כדי די רעקורטען זאלען קענען בעזעמעס בעמראפט הערען, דער פארשלאג אין פאנגענומען געהארען.

עס זענען אויך פאנגענומען געהארען די פארשלאגען פון האנדלערס-ראט ה' שטולער, אז א דעלאיע צו דער האנדלערס-קאמער זאל זיך פארשטעלען דעם פרויעס פון דער קעלצער שפ-ער קאמער העגען פארשדענע שפער הנחות לבוח די שפער - צעהלער, און פון האנדלערס-ראט ה' היינטשעק אז די האנדלערס קאמער זאל מוסחיר-קען געם פאנגען די פערלענען שפ-ער די פארמע שפער צעהלער העל-כע זענען נישט אפשמאנד צו צעה-לען.

די אלע אויבערדערמאנטע היכונגע פארשלאגען זענען דורך אלע מיטנלי-דער אכטשטונג פאנגענומען געהארען.

משיענסמאכאוו

זעס נישט פארגיסען, דער חון פאראש האט נישט שלעכט געלאזעט, אבער דער כאר און געפען שלעכט צוזאמגעשטעלט און האט נישט געמאכט קיין נופען אפערורוק, זאל מען האפען אז אויך די יום-כמורייגע תפילות העלען זיך ווי פער צוגרעפן.

אין דער נייער שוהל

דערפאר האט די געע פאנאגע געשלאגען א רעקארד. גאלד דעם ער-שטען אויפגעטראכט האט דער קע-מאר פאוועל צוזאמען מ׳׳ן כאר גענומען דעם עולם, השכבינה פון אבות, האט און געזונגען געהארען פון קאמאר פונעל סעלע אין פון כאר און געהען געלענענער.

דאס זעלבע איז געפען במשנה אזי בערהויפט דעם צווישען פון יום-מוב, הען קענטער פאוועל האט געהערשט די שטיצע און געווינגען זינע תפילות טוה, אז די תפילות זענען געווען צומציעקט.

געוונדער פון מען זיך פאשטעלען אויפ'ן פאר, אונטער דער ליכונג פון ה'רופסק, העלבער און געזען געלענענער א גרויסען פעררויס האט שריינגע-רופען ב' די ירושע בעפעלקערונג דאס האט, ריטע' לטעוועס האבען זיך ערלויבט אויפגעשריבען אויך די שוהלען און שאפאדיש זענען לעוונגען העלבע רופען דעם עולם אז זי זאלען נישט דאווענען, הארומ, רעליגיע אין פאמט פאר'ן פאלק.

זו תשליך אויך דער גרען פון די "הארטא" געהען פארפלעכט פון טוי-זענדער יודען אלט און יונג, העלבע האבען זענען חסידים אראפגעפארען און האפער אריין...

אין אפערט העט די יונגע ארויס-געלעפט דעם יום-טוב מיט זעך פא-מען שאפאדי אין די אלען.

צו די הינע רבי'ס זי צום הייער-שאפער און צום שפערקער זענען גע-קומען הגערטער חסידים פון דער פראווען, העלבע מען האט געוועהן אין הייער חסידים קלברונג, אויך געלייגענער פון די פאציעלע קסע-ליוועלך.

אין דער שוהל, גאלד יעקב' או געהען איבערפולט און געס און געקויפט געהערטען א שפערער זילבער-גער עפלעס פון די מאמלויץ קרעט-סקל פאר די פפרי תורות, געראקענט האט דער בעאמטער ש"י ח' יהושיע טרעברנוק מיט א ענהונגע פאר, אויך און פנדר'ס שוהל און אין פרי-שניקים שוהל אין געהען געפאסט.

ברומ-פאלונגען, הארץ-קלעמונג פאקט-גויס, בורא-גאליה, גערהען-רעגענטעס, מי-גרעז, שטערטויב, שלעכטליכע קענען דורך דעם גערויז פון נשארלעכען מוסעהאמער Franciszka Józefa גאר עקסעסיוועס-תע-רען, היינטשאפאליעץ פאנטעלונגען בע-הויספאן און האפער Józefa Franciszka פא-הירקט מיט'ן געפען רעפאלג ב' אלקארא פארשטענענע-צושאנדיען.

